

Βιβλιοκριτική

The Nordoff-Robbins Adventure Fifty Years of Creative Music Therapy Fraser Simpson

Από την Μαρία Φρουδάκη

The Nordoff-Robbins Adventure: Fifty Years of Creative Music Therapy

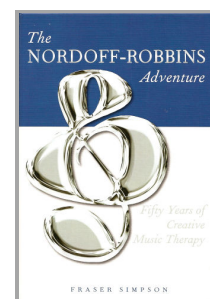
(Ελληνική απόδοση του τίτλου:

Η Nordoff-Robbins Περιπέτεια: Πενήντα Χρόνια Δημιουργικής Μουσικής Θεραπείας)

Από τον Fraser Simpson

London: James and James Publishers Ltd. (2009)

192 σσ., ISBN: 978 1 906507 06 0

Η **Μαρία Φρουδάκη**, MMT (NR), είναι μουσικοθεραπεύτρια εκπαιδευμένη στην προσέγγιση των Nordoff και Robbins. Έχει δημιουργήσει πολλές θέσεις μουσικοθεραπείας στην Ελλάδα σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς υγείας, ψυχικής υγείας, ειδικής αγωγής και απεξάρτησης. Είναι ιδρυτικό μέλος της μη κερδοσκοπικής εταιρίας «Musicing» για την υποστήριξη της Nordoff Robbins μουσικοθεραπείας στην Ελλάδα. Έχει λάβει μέρος ως προσκεκλημένη εισηγήτρια σε επιστημονικά συνέδρια και διδάσκει ως εξωτερική συνεργάτιδα στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Είναι πτυχιούχος του Μαθηματικού Τμήματος του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Email: musictherapy@musicng.gr

Μόλις βρέθηκα με το βιβλίο στα χέρια μου, ένιωσα την εγγύτητα που αναπτύσσεται μόνο όταν κρατάς κάτι και μπορείς να το παρατηρήσεις από τόσο κοντά. Το βλέμμα μου σταμάτησε στον τίτλο. «Γιατί περιπέτεια;» αναρωτήθηκα. Ένα παλιό λεξικό της Ελληνικής γλώσσας, που συχνά χρησιμοποιώ, μου επέτρεψε να δω μία παράμετρο που μου διέφευγε.

Η περιπέτεια εμπεριέχει την έννοια της ανατροπής (Δημητράκος 1951) και αυτό ακριβώς είναι που πραγματεύεται το βιβλίο. Προσφέρει στον αναγνώστη μία ιδιαίτερα λεπτομερή και βασισμένη σε πλούσιο ερευνητικό υπόβαθρο περιγραφή της ανατροπής που συνέβη στις ζωές αρκετών ανθρώπων κατά τη διάρκεια των τελευταίων 50 χρόνων, όταν συνάντησαν στη

διαδρομή τους μια απλή, πρωτότυπη και αυθεντική ιδέα – μία ιδέα που θα μπορούσαμε να την τοποθετήσουμε στο χώρο των Ιδεών (Θεοδωρακόπουλος 1941) της πλατωνικής φιλοσοφίας.

Η ιδέα της μουσικής ως θεραπείας, όπως αυτή αναδεικνύεται μέσα από την κλινική δουλειά του χαρισματικού διδύμου των Paul Nordoff και Clive Robbins, φαίνεται -στο βιβλίο του Fraser Simpson- να έχει αυτόνομη υπόσταση, όπως πολλές φορές παρατηρείται να συμβαίνει με την αυθεντική δημιουργία. Η Dolto (1998) γράφει για την επιθυμία του εμβρύου να γεννηθεί και στην περίπτωση της Δημιουργικής Μουσικής Θεραπείας (Creative Music Therapy) αυτή η σκέψη θα μπορούσε να ταιριάζει. Η πνευματική σχέση και

συνέργεια των δύο γεννητόρων της φαίνεται να έχει εμψύσει τα απαιτούμενα στοιχεία της ζωής στην επιθυμία αυτής της σύλληψης να αποκαλυφθεί.

Σε διαφορετικά σημεία του βιβλίου, μπορούμε να εντοπίσουμε αναφορές – διατυπωμένες με λεπτότητα και ευαισθησία – στη μοναδικότητα της φύσης της Δημιουργικής Μουσικής Θεραπείας. Φαίνεται να είναι αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία επιδρούν στο πνεύμα και στην ψυχή με τρόπο που καθιστά τις ανατροπές όχι μόνο δυνατές αλλά συχνά αναπόφευκτες. Η πρωταρχική αλλαγή συντελείται σε ένα εσωτερικό επίπεδο, δημιουργώντας έτσι ένα ισχυρό προσωπικό κίνητρο, το οποίο, όσο αναπτύσσεται, δημιουργεί ζυμώσεις σε διαπροσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. Έτσι, διαφορετικές ομάδες ανθρώπων θα αφεθούν στην κινητήρια δύναμη της Δημιουργικής Μουσικής Θεραπείας και με ιδιαίτερη θέρμη, θα προσφέρουν γενναιόδωρα οικονομικούς πόρους ή έργο, διαπιστώνοντας τις δυνατότητες που ανοίγονται.

Η πολύχρονη αυτή διαδικασία των σταδιακών αλλαγών θα επιφέρει εξελίξεις σε αρκετούς και διακριτούς τομείς – μία μουσικοθεραπευτική προσέγγιση αναπτύσσεται, οι υπηρεσίες υγείας γίνονται αποτελεσματικότερες, η έρευνα αξιοποιεί νέα επιστημονικά εργαλεία, η ακαδημαϊκή γνώση εμπλουτίζεται. Ακόμη, πολλοί μουσικοί ανακαλύπτουν ένα καινούριο μονοπάτι στην επαγγελματική τους ζωή και χιλιάδες άνθρωποι απολαμβάνουν τα οφέλη της μουσικής ως θεραπείας.

Το βιβλίο παρουσιάζει το παράδειγμα μίας συγκεκριμένης μουσικοθεραπευτικής προσέγγισης που αναπτύσσεται παράλληλα με μία ιδιαίτερα επιτυχημένη και μακρά εκστρατεία εξεύρεσης οικονομικών πόρων, στην οποία η μουσική βιομηχανία και οι ίδιοι οι μουσικοί διαδραμάτισαν ένα σημαντικό ρόλο. Αποτελεί αξιοσημείωτο επίτευγμα το γεγονός ότι εντελώς διαφορετικοί φορείς, όπως για παράδειγμα κρατικοί φορείς, επαγγελματικές ενώσεις, φιλανθρωπικές οργανώσεις, επιχειρήσεις και η μουσική βιομηχανία συναντιούνται, με αφορμή την Δημιουργική Μουσική Θεραπεία, και συνεργάζονται εποικοδομητικά σε βάθος χρόνου. Το Ίδρυμα Nordoff Robbins βρίσκεται στο πυρήνα αυτής της δημιουργικής συνάντησης καλλιεργώντας και διατηρώντας μία σταθερή συνεργασία μαζί τους.

Ο Fraser Simpson μεταφέρει με το χαρακτηριστικά ευαίσθητο ύφος της γραφής του την αίσθηση αυτής της «περιπέτειας». Επισημαίνει τις διαφορετικές ανάγκες της κάθε χρονικής στιγμής, οι οποίες και οδήγησαν στη λήψη των κατάλληλων κατά περίπτωση αποφάσεων. Υπό

αυτό το πρίσμα, το βιβλίο περιγράφει μία αληθινή περιπέτεια, καθώς καταγράφει βήμα προς βήμα ό,τι συνέβη στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων όλα αυτά τα χρόνια – από το ξεκίνημα μέχρι αρκετά πρόσφατα. Είναι πολύ αναλυτικός στην τεκμηρίωση σημαντικών αποφάσεων που ελήφθησαν – η ποιότητα της ερευνητικής ματιάς του είναι αξιοσημείωτη.

Κατά την ανάγνωση του βιβλίου, εάν ο αναγνώστης έχει κάποια προσωπική σχέση με το χώρο της μουσικοθεραπείας, υπάρχει περίπτωση να νιώσει συναισθηματικά άβολα - γεγονός που καταδεικνύει την πρόθεση ακρίβειας της συγκεκριμένης αφήγησης. Εάν όμως εξετάσουμε από μία απόσταση τα θέματα που διακινούν συναισθήματα – αναφέρομαι κυρίως σε εσωτερικές διχοτομήσεις και στη διαδοχή των γενεών- θα μπορούσαμε να διακρίνουμε την οικουμενικότητα αυτών των δύσκολων και σημαντικών ζητημάτων με τα οποία ερχόμαστε αντιμέτωποι, κάποια χρονική στιγμή, είτε ως άτομα, είτε ως μέλη ομάδων ή οργανισμών. Χωρίς αμφιβολία, είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν επιτυγχάνεται η ωρίμανση μέσα στο πέρασμα του χρόνου.

Είναι πολύ σημαντικό για έναν οργανισμό να έχει την ικανότητα να συλλογίζεται τις πράξεις του παρελθόντος. Η ωριμότητα που επιδεικνύεται στην επικοινωνία της ιστορίας παρακινεί τον αναγνώστη να εμπιστευθεί τον οργανισμό Nordoff Robbins, διότι στη διαδρομή του όχι μόνο έχει επιβιώσει από δύσκολες καταστάσεις και έχει υπερπηδήσει εμπόδια, αλλά είναι σε θέση να μοιράζεται την γνώση αυτής της διαδρομής.

Για λόγους περισσότερους του ενός, το συγκεκριμένο βιβλίο αποτελεί γενναιόδωρη προσφορά ή κληροδοσία προς όλες τις μελλοντικές γενιές των μουσικοθεραπευτών. Η Lydia Flem (2004) επισημαίνει τη μεγάλη διαφορά μεταξύ του τι κληρονομείς και τι σου κληροδοτούν. Η κληρονομιά αποτελεί μία νομική πράξη που σε αφήνει να αντιμετωπίσεις αναπάντητα ερωτήματα, ενώ η κληροδοσία μπορεί να θεωρηθεί ως γενναιόδωρη επιλογή της προηγούμενης γενιάς να διευκολύνει το πέρασμα της ιστορίας.

Στο συγκεκριμένο βιβλίο έρχεται στο προσκήνιο και η ιστορία των ανθρώπων που έδρασαν ως δημιουργοί της ιστορίας. Η προσπάθεια του Fraser Simpson να μας δώσει μία γλαφυρή περιγραφή των γεγονότων και των κύριων χαρακτήρων είναι εξαιρετική. Μέσα από μικρά αποσπάσματα και απολαυστικές σύντομες διηγήσεις, επιτυγχάνει να προσδώσει σε όλους τους πρωταγωνιστές μία ανθρώπινη πτυχή διατηρώντας παράλληλα και την απαιτούμενη απόσταση - απαραίτητη προϋπόθεση για την διασφάλιση πιστότητας και ακρίβειας.

Στο εισαγωγικό σημείωμα του Clive Robbins, τη ματιά μου τράβηξε η φράση «dramatis personae».

Μου έφερε στο νου τους μύθους που συναντάμε στο αρχαίο ελληνικό δράμα. Κατά την ανάγνωση του βιβλίου, υπήρξαν στιγμές που μπορούσα να διακρίνω στους χαρακτήρες στοιχεία από τους ρόλους και τα σύμβολα που εμφανίζονται στα έργα του Αισχύλου (*Ευμενίδες*) και του Ευριπίδη (*Ορέστης*). Υπήρξαν στιγμές που σκέφτηκα τον Paul Nordoff – «τον ήλιο ανάμεσα στους ανθρώπους» (Robbins 2005) - σαν τον ιδιοφυή άνθρωπο που περιγράφεται στο έργο του Αριστοτέλη (*Μελαγχολία και Ιδιοφυία* – Το 30^ο πρόβλημα) ή σαν τον άνθρωπο που μπορούσε να συνδυάζει το τρίπτυχο «έρως, φιλοσοφία, μουσική» της πλατωνικής σκέψης (Μάνος 2007).

Η ιστορική αναδρομή στην προσέγγιση των Nordoff Robbins προσφέρει στον αναγνώστη και μία παράπλευρη εξιστόρηση του επαγγέλματος της μουσικοθεραπείας όχι μόνο στη Βρετανία αλλά και σε άλλες χώρες. Ο Fraser Simpson γράφει για τη σύσταση και τη θεσμική αναγνώριση του επαγγέλματος, για τη δημιουργία των πρώτων θέσεων εργασίας. Δεν αναφέρεται μόνο στις νικηφόρες στιγμές, μιλάει και για τα εμπόδια που προέκυψαν στην πορεία, για τις μεγάλες απογοητεύσεις, τις ήττες, την έλλειψη χρηματοδότησης, την ανάγκη για εξοπλισμό.

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου, ο αναγνώστης μπορεί να βρει πληθώρα τεχνασμάτων που οι πρωταγωνιστές επινόησαν προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις παραπάνω δυσκολίες. Ως παράδειγμα, θα μπορούσα να αναφέρω την ιδέα της κινητής μονάδας μουσικοθεραπείας.

Εάν ο αναγνώστης έχει σχέση με το χώρο της μουσικής, το συγκεκριμένο βιβλίο μπορεί να αποτελέσει έμπνευση και αφορμή για περαιτέρω διερεύνηση διαφόρων θεμάτων – όπως η ιστορία του κλάδου της μουσικοθεραπείας στην Βρετανία ή και σε άλλες χώρες, το θεωρητικό υπόβαθρο της μουσικοθεραπείας ή ακόμα και οι επιτυχημένες χορηγικές ενέργειες. Είναι επίσης πιθανόν να δημιουργηθούν ερωτήματα που να αποτελέσουν αφορμή για επιπλέον δημοσιεύσεις. Αναφέρω ως παραδείγματα μία πιθανή μελλοντική έκδοση των συνθέσεων του Paul Nordoff ή της υπάρχουσας αλληλογραφίας μεταξύ των Paul Nordoff και Clive Robbins με τον Dr. Herbert Geuter.

Σε συγκεκριμένα σημεία στο βιβλίο υπάρχουν θεωρητικά αποσπάσματα για τη μουσικοθεραπεία όπου παρουσιάζεται με απλότητα ο τρόπος που λειτουργεί και σας προτρέπω να μοιραστείτε το βιβλίο αυτό με φίλους ή συναδέλφους που θα επιθυμούσαν να αποκτήσουν μία συνολική εικόνα για τη μουσικοθεραπεία – ιστορική, ανθρώπινη, θεωρητική. Παρόλα αυτά, επειδή το ύφος της γραφής παραπέμπει συχνά σε χρονογραφία, είναι πολύ πιθανόν ο αναγνώστης που δεν ενδιαφέρεται

για τη συγκεκριμένη προσέγγιση να κατακλυσθεί από πληθώρα ονομάτων και ημερομηνιών¹.

Στο τελευταίο μέρος του βιβλίου, όπου αναφέρεται στις διεθνείς πρωτοβουλίες - αν και δεν είναι ξεκάθαρο πότε τα δεδομένα που παραθέτει ο συγγραφέας ενημερώθηκαν για τελευταία φορά – ο αναγνώστης θα ανακαλύψει τη διαφορετικότητα που υπάρχει στην ίδρυση ενός φορέα Nordoff Robbins ως το αποτέλεσμα των ιδιαιτεροτήτων - πολιτισμικών και πολιτικών - που εμφανίζει κάθε χώρα. Η ίδρυση ενός οργανισμού όπως το Nordoff Robbins δεν θα ήταν δυνατόν να βασίζεται πάνω σε ένα προκαθορισμένο πρότυπο. Αντίθετα, καθίσταται απολύτως σαφές ότι κάθε χώρα ακολουθεί τη δική της διαδρομή.

Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσαμε να αναλογιστούμε ξανά την άποψη του Even Ruud (2009) περί ανθρώπινης αξιοπρέπειας, θέτοντας το εξής ερώτημα: «Σχετίζεται ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια με παραμέτρους που αφορούν πολιτισμικά, ιστορικά και πολιτικά ζητήματα;»

Ο χρόνος είναι αναπόσπαστο συστατικό της ιστορίας. Το συγκεκριμένο βιβλίο παρουσιάζει το χρόνο και τον συγχρονισμό γεγονότων ως έννοιες που θα πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας. Η γνώση που μοιράζεται αυτό το βιβλίο μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο στα χέρια των μουσικοθεραπευτών που θα θελήσουν να συλλογιστούν την προσωπική τους πορεία και να αναζητήσουν τρόπους χαρτογράφησης μελλοντικών δυνατοτήτων.

Σίγουρα γράφω από την οπτική γωνία ενός επαγγελματία, που ανήκει στην πρώτη γενιά εκπαιδευμένων μουσικοθεραπευτών στην Ελλάδα, πιστεύω όμως ότι η πιο κάτω σκέψη αφορά κάθε συνάδελφο. Το συγκεκριμένο βιβλίο αποτελεί μία ώριμη απάντηση στην ερώτηση «Μπορούμε να προσπεράσουμε την Ιστορία»; Διαβάζοντας, κατέληξα στο ότι τελικά ίσως δεν μπορούμε να προσπεράσουμε την Ιστορία. Αυτό όμως που μπορούμε να κάνουμε είναι να τη ζήσουμε και να τη δημιουργούμε. Και ενδεχομένως, κατανοώντας την, να επισπεύδουμε τη ροή των πραγμάτων.

Για επίλογο θα ήθελα να θυμηθούμε ένα στίχο του Ελύτη (1998): «Να διπλώνετε καλά τον αέρα στο ντουλάπι σας»· αντικατοπτρίζει την προσφορά του βιβλίου του Fraser Simpson σε μένα προσωπικά.

¹ Το 2007 εκδόθηκε το βιβλίο *Every Note Counts – The Story of Nordoff-Robbins Music Therapy* του ίδιου συγγραφέα, το οποίο περιλαμβάνει σημαντικές φωτογραφίες αρχείου και είναι πιο φιλικό στον αναγνώστη. Η παρουσίασή του προγραμματίζεται να δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος του *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, 2 (1), Άνοιξη 2010.

Σας προτρέπω να απολαύσετε την ανάγνωση του βιβλίου μαζί με ένα ποτήρι “Moet and Chandon”².

Βιβλιογραφία

- Αισχύλος(2008). *Ευμενίδες*. Αθήνα: Εκδόσεις Δαίδαλος.
- Αριστοτέλης (1998). *Μελαγχολία και Ιδιοφυία – Το 3ο Πρόβλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.
- Δημητράκος, Δ. (1951). *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*. Αθήνα: Αρχαίος Εκδοτικός Οίκος Δημητράκου.
- Ελύτης, Ο. (1998). *Εκ του Πλησίον*. Αθήνα: Εκδοτική Εταιρία Ίκαρος.
- Ευριπίδης. (1992). *Ορέστης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κάκτος.
- Θεοδωρακόπουλος, Ι. (1941). *Εισαγωγή στον Πλάτωνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Βιβλιοπωλείον της Έστιας’.
- Μάνος, Α. (2007). *Πλατωνική Φιλοσοφία – Μία Ιερή Τετρακτύς Αποριών*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Ντολτό, Φ. (2000). *Μιλώντας για το Θάνατο* [ελληνική μετάφραση: Ε. Κούκη]. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Robbins, C. (2005). *A Journey into Creative Music Therapy*. Gilsum, NH: Barcelona Publishers.
- Ruud, E. (2009). First music therapy coffee table book. *Nordic Journal of Music Therapy*. Retrieved January 5, 2009, from www.njmt.no/bookreview_2009096.php
- Simpson, F. (2007). *Every Note Counts: The Story of Nordoff-Robbins Music Therapy*. London: James and James Publishers Ltd.
- Φλεμ, Λ., (2006). *Αδειάζοντας το Σπίτι των Γονιών Μου*. [ελληνική μετάφραση: Μ. Μαυρονικόλα]. Αθήνα: Εκδόσεις Μελάνα.

² Το Βρετανικό υποκατάστημα της “Moet and Chandon” υποστήριξε θερμά τη Nordoff Robbins μουσικοθεραπεία.